

Заболотна І.А.

*кандидат педагогічних наук, старший викладач,
Харківський національний аерокосмічний університет
імені М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»*

ІДЕЇ Г.С. СКОВОРОДИ ЩОДО РОЗВИТКУ ДИСЦИПЛІНОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)

Аналіз педагогічної спадщини видатного просвітителя-гуманіста XVIII століття Г. Сковороди засвідчив, що педагог приділяв значну увагу питанню формування дисциплінованості особистості. Г. С. Сковорода розглядав дисциплінованість як одну з моральних чеснот, що вбирає в себе чесність, поміркованість, працьовитість, стриманість, здатність до приборкання примх, зневагу до спокуси «житейського моря», багатства, чинів, лицемірства [3].

У часи Г. Сковороди навчання зводилося в основному до механічного заучування текстів підручників і відзначалося суворою дисципліною; тілесні покарання були неминучим його супутником: сікли і на уроках і після них, сікли в кінці тижня, на так званих «суботках» [1].

Г. Сковорода, як гуманіст, рішуче відходить від тогочасної зашкарублої педагогічної практики, пориває з нею, висуває нову систему принципів і методів навчання, практично доводить їх доцільність, дає ряд корисних порад про розвиток «натури» дітей, їхніх природних нахилів і здібностей. Осягнення істини неможливе без власної ініціативи, самостійності й активності вихованців. Для розвитку дисциплінованості, самостійності і старанності в навчанні потрібна любов до науки: «хто її любить, той ніколи не перестає учитись».

Високо підносив просвітитель виховну силу слова. Воно (слово), писав він, «по ударенію воздуха и по начертанію своєму есть ничтожное, но по силе утаеннаго внутрь духа, самое на сердце и плодоприносящее новую тварь и новые дела, есть важное» [2].

Запорукою успішного виховання у дітей такої моральної якості як дисциплінованість, за Г. Сковородою, мають бути добрі настанови з боку вчителя, викорінення поганих звичок. Він рекомендував, у зв'язку з цим, такі методи виховання, як бесіда, роз'яснення, приклад, поради тощо. Виховуючи дітей, радив він, необхідно вдаватися до переконання, привчати їх критично аналізувати свої вчинки.

Г. Сковорода відстоював необхідність виховувати дітей у дусі гуманізму і демократизму, привчати до самодисципліни, самоаналізу.

Він наголошував на необхідності з раннього віку виховувати у дітей чесність, скромність, безкорисливість, дисциплінованість, любов до праці. Багато педагогічних думок, сформульованих педагогом, близькі до перлин народної мудрості.

Завдання вихователя – не заважати природі дитини, уважно ставитися до неї, вивчати її особливості і тим самим допомогти розкритися її природним здібностям. Кожна дитина має природний хист, здібності та нахили до якоїсь діяльності. Це положення Г. Сковорода доповнив ідеєю розвитку природних здібностей наполегливо підкреслюючи потребу знання, науки, виховання, тобто постійної роботи над собою. Він уважав, що вихователь повинен керувати становленням дитини, а природні задатки дітей розвивати шляхом формування у дитини дисциплінованості і постійних вправ [1].

Г. Сковорода був педагогом-гуманістом. Його гуманізм мав багато проявів. Він вважав більш дієвими умовами формування дисциплінованості у дитини такі:

- 1) щирі довірливі стосунки між учителем та учнями впливають на їхнє життя і діяльність;
- 2) учня слід розглядати не як об'єкт виховання, а як колегу в педагогічному процесі;
- 3) учитель повинен любити своїх учнів, викликаючи у них взаємну повагу і любов.

Отже, педагог уважав, що треба враховувати не тільки нахили і здібності дітей, але й вікові та індивідуальні їх особливості. Він стверджував, що природні здібності дитини найповніше розкриваються тоді, коли вона усвідомлює істину самостійно, закликав розвивати свідому ініціативу, самодисципліну, творче мислення. Правильне виховання, на переконання Г. Сковорода, полягає в єдності істини й доброчесності, знань і високих моральних можливостей. Окрім того, виховання має бути спрямоване на серце людини. Виховання дисциплінованості особистості він убачав у розвитку таких якостей, як чесність, помірність, працьовитість, стриманість, здатність до приборкання примх, зневагу до спокуси «житейського моря», до багатства, чинів, лицемірства, тощо.

Список використаних джерел:

1. Сковорода : дослідження, розвідки, матеріали., – К., 1992. – 123 с.
2. Сковорода Г. Соч.: в 2 т. – М., –1973. – Т. 2. – С. 373-414.
3. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: Навч. посіб. – К.: Вікар, 2003. – С. 119-121.